

En ny avantgarde?

Nye stemmer, nye udgivelser, nye teknologier

Hvis Frankrig har ry for at være overvejende konservativt, når det gælder politiske og sociale anskuelser, så forholder det sig ganske anderledes, når det gælder litteraturen. Faktisk, og måske paradoksalt, har de franske forfattere ofte befundet sig i forreste geled, hvad enten det gælder fiktion eller poesi. Fra Baudelaires prosadigte, over Rimbaud, Jarry og andre surrealistere, til *Nouveau Roman*, Lettristerne og endda Situationisterne (hvis betydning for en hel gren af den nye litteratur er åbenbar) har Frankrigs betydning for avantgardebevægelserne været ubetvivlelig. Og med nettets fremkomst og de nye angrebsområder, det tilbyder, har vi over de sidste årtier set udviklingen af stadig flere onlineprojekter, der er litterære eller knyttet til det litterære. Jeg anvender ikke ordet 'litteratur' her, for, som François Bon, som jeg vender tilbage til, skriver i sit hovedværk *Après le livre* (Efter bogen), antager skriften på nettet *alle* mulige former, hvad enten de er permanente, flygtige eller endog lydige eller visuelle.

I denne korte artikel vil jeg fortælle om tre forskellige oplevelser, som jeg mener anskueliggør de forskellige udforskninger af litteraturens nye former, der finder sted netop nu. Jeg begynder med den mest kendte, nemlig forfatteren og forlæggeren François Bon, hvis udvikling er særdeles interessant. Dernæst præsenterer jeg forfatteren Thibault de Vivies, som både benytter nettet til at distribuere sine romaner og som basis for sin fiktion, for til slut at tale om min egen erfaring som forlægger på forlaget *Éditions du Zaporogue*.

François Bon er galionsfigur for den digitale udgivelse i Frankrig. Han er en kendt forfatter, der har udgivet mere end ti romaner, blandt andet på Seuil og Minuit, essayist og rockskribent, men siden slutningen af 90'erne har han været lige så passioneret omkring bogobjektets forandringer og dets elektroniske dematerialisering. Hans seneste værk, et essay med titlen *Après le livre*, beskriver hans udgangspunkt og sætter fingeren på den særlige situation, bogen (og følgelig litteraturen) i dag befinder sig i. Hans engagement begyndte med skabelsen af et litteraturtidsskrift, *remue.net*, som havde til formål at præsentere nye former for skrift knyttet til nettet.

Han skabte senere sin egen blog, tierslivre.net, en slags logbog og sted for skabelse og simultan refleksion. Tierslivre.net er ekstremt interessant, fordi det rent faktisk er François Bons fysiske laboratorium. Den er inddelt i forskellige dele eller rubrikker (“Skrive”, “Læse”, “Bogen og internettet” etc.), som knytter an til forskellige facetter af hans arbejde. Siden er altså et polymorft sted, hvor den litterære skrift igen finder sig konfronteret med alle de andre skrifttyper – essays, kritik, sagprosa etc. Som Bon selv har sagt det i et interview med Frédéric Beigbeder, er det ikke længere i bogmediet (selv de elektroniske bøger), at man finder litteraturen, men på nettet. Denne radikale forskydning medfører utvivlsomt også en forskydning i fiktionen, der så at sige flyder fra det virtuelle plads i den kulturelle identitet. Faktisk deltager fiktionen (eller det poetiske) allerede til en vis grad i den industrielle produktion af dette virtuelle som historisk sub-identitet. Det er derfor, at vi i *Après le livre* ser en tilknytning til Balzac, Proust, Madame de Sévigné og mange andre som forløbere, når det gælder litteraturens materialisering med teknikkens hjælp (Balzacs investering i en ny form for genudgivelse af klassikere til lav pris, solgt i abonnement; Proust og de moderne objekters fremkomst som fiktionelle vektorer, f.eks. telefonen; Madame de Sévigné selv, i kraft af sit epistolære værk – foregriber hun ikke nutidens bloggere?) Læsningens understøttelse bliver sekundær i forhold til det essentielle, som er ændringen i læserens forhold til litteraturen selv. Det er i dette lys, man må se skabelsen af *publie.net*, den forlagsenhed, der efterfulgte *remue.net* i 2008.

Publie.net er som sin forgænger mere en tågesky end en fiksstjerne. Det kræver ikke mere end et blik på velkomstsiden, før man bliver klar over dette: fjorten forskellige serier, som strækker sig fra genudgivelsen af klassikere til det mest eksperimenterende, og inkluderer krimier og genoptrykningen af udsolgte bøger. Der er altså tale om en endnu mere mangfoldig samling af publikationer, der kun samler sig om denne føjelige pluralitet. Selv om man kan notere sig en ret traditionel klassifikation efter genrer (klassikere, krimi, science-fiction, eksperimentel etc.), er sammenstillingen af døde og levende forfattere, af genrelitteratur og ‘rigtig’ litteratur radikalt nyskabende, måske ikke så meget i ideen (stor spredning i udgivelserne er trods alt også et af kendetegnene for de store forlagsmastodonter) som i formen – det vil sige, de er til stede ligeværdigt, på den samme flade, nemlig netsidens. Der er ikke noget særligt hierarki, kun en brugsmæssig taksonomi. Litteraturen tager form efter læserens interesser, og læseren kan vælge, om han vil beholde denne taksonomi eller ej på sin computer, e-bogslæser eller *tablet*. (Det er måske et af de mest eklatante paradokser, der knytter sig til denne nye form for læsning – vi genskaber tidligere århundreders private biblioteker og klassificerer bøgerne, som vi vil. Nu mangler der ikke andet end et elektronisk *ex-libris*...).

Selv om klassikere og genoptryk er vigtige og skaber en afgørende indtjening for siden, må man imidlertid understrege sidens betydning for promovningen af nye og radikale skriftformer. Man kan således bemærke, at mange forfattere med radikale rødder placerer sig i mellemfeltet billed/tekst, som eksempelvis Christine Jeanney, som arbejder med udgangspunkt i fotos, som ukendte mennesker har sendt til hende efter at være blevet kontaktet via Twitter; eller Jacques Sicard som komponerer hybride tekster – halvt poetiske, halvt kritiske refleksioner – med udgangspunkt i filmbilleder. *Publie.net* favoriserer således ikke en ny form for skrift

– kombinationen billed/tekst har eksisteret siden antikken – men et nyt sted midt i litteraturen, hvor den ser ud til at indskrive sig naturligt. Den er paradoksalt ikke længere en *avantgarde*, en fortrop, men befinder sig (måske endda mere radikalt) i et korpus, som er accepteret i sin forskellighed. Taksonomien bliver derfor mere flydende og i stedet for roman, noveller eller tekster, forekommer betegnelsen “fiktion” på en gang (igen paradoksalt) mere generel og mere præcis.

Hvis *publie.net*, som vi har set det, i sit katalog forbinder alle former og alle genrer, forekommer det mig, at sidens mest afgørende betydning ligger i den støtte, den som kommercielt foretagende (med en politik med overkommelige priser, hvor forfatteren får 50 %) giver til forfattere, som udforsker nye stier for fiktionens udtryksformer.

En af disse forfattere er Thibault de Vivies, som jeg har fulgt siden 1995. De Vivies er uddannet teaterskuespiller, født i 1970, og startede sin forfatterkarriere som dramatiker. Mange af hans tekster har været opført på scenen, men han besluttede sig for at forlade denne form for at hellige sig fiktionen. Jeg stødte på ham, da jeg læste i tidskriftet *Rue Saint-Ambroise* – han tog sine første skridt i fiktionens verden med et udkast til et kapitel i det, der skulle blive til hans første roman, *Me suis fait tout seul* (Jeg er lavet helt selv), som udkom på forlaget Pétrelle i 2002 og blev genudgivet på forlaget Jets d’encre i 2007. Hele de Vivies’ univers er sammenhængende, centreret omkring en by, *Cité* (der konnoterer både by, forstad og citat), og en karakter, *le gars* (fyren), en seriemorder, der søger efter en form for “normal” social og følelsesmæssig interaktion – selvfølgelig uopnåelig. I en mundtlig stil og ofte *copy-pasted* med semantiske elementer lånt fra medier og dagligsprog, placerer han sig i forlængelse af Beckett, Ionesco og Céline (som han viser tilbage til i novellen “Volontaire” (Frivillig), udkommet i *Le Zaporogue 5*) som en forfatter, for hvem sproget spiller en afgørende rolle for fortællingens dynamik, og ikke bare som narrativ motor. Det er et afgørende spørgsmål, endog vitalt, som udgør tekstens hjerte.

Men hvis de Vivies dekonstruerer sproget, dekonstruerer han også fiktionens traditionelle form – det vil sige bog-objektet – for at forskyde det mod det virtuelle, ved hjælp af hans netside *Tentatives*. Siden er bogstaveligt talt stemme for hovedpersonen, seriemorderen *le gars*, som hver morgen og hver aften leverer en fiktionel logbog, hvor han giver fragmenter af sit liv og sine tanker. Det er altså ikke bare forfatteren Thibault de Vivies’ side, det er en side, der tilhører en person skrevet af de Vivies. Man finder også en serie fotografier under titlen “*Tentatives de prélèvements à même les corps*,” (Forsøg på direkte prøvetagning fra kroppe), også de er ledsaget af forklarende tekstuelle fragmenter, narrative eller digresserende, som placerer læseren i en ny dimension, i et fragmenteret eller ligefrem eksploderet rum, i forskellige kognitive dimensioner. De illustrerer glimrende den forestilling om de nye radikale udfordringer, som François Bon præsenterede. Udfordringer som angår fiktionens sted (det virtuelle som en slags delt og selvbekræftende identitet) og læseren (som må finde en ny adgang til det fiktionelle objekt, som ikke længere blot er et objekt, men en dematerialiseret tekst, i en vis forstand selve den fænomenologiske inkarnation af fiktionen). Det er således ikke overraskende at se de Vivies få en prominent placering i kataloget for *publie.net* – han er, så at sige, en

af de mest fremtrædende til at illustrere forlagets egen filosofi.

De Vivies er også udkommet hos Éditions de Zaporogue, som jeg har grundlagt, eller rettere genskabt i 2007, da jeg ankom til Aarhus. Den første version af *Le Zaporogue* var et fotokopieret litterært blad, et "fanzine" som jeg lavede i Tours i 1991. *Le Zaporogue* var allerede gratis dengang, og man kunne finde det i den klub, hvor byens alternative ungdom kom. Efter en pause på 15 år, hvor vi havde bevidnet udviklingen af nettet og dets muligheder, forekom "print-on-demand"-fænomenet mig at give en særdeles interessant mulighed for at etablere et egentligt forlag uden at lægge en krone. Det erklærede mål for Zaporogue er at opdage forfattere, som de traditionelle forlag har vendt ryggen på grund af deres format eller stil. Nettet gav mig også mulighed for at anlægge et globalt og transnationalt perspektiv. Det største problem var ikke, hvilken form forlaget skulle have – jeg vidste allerede, at det skulle tilbyde værker både til gratis download og i form af trykte bøger, og at der skulle være et litterært tidsskrift med samme navn (*Le Zaporogue*) – men hvordan forlaget skulle komme i kontakt med verden udenfor. Det var gennem først Myspace, siden Facebook, at jeg fandt en løsning i form af gratis markedsføring og etableringen af et internationalt netværk af læsere og forfattere.

Zaporogues udgivelser skiller sig ud af to grunde. For det første er de helt gratis – det er et non-profit forlag, og jeg modtager ikke en øre, heller ikke for de trykte udgaver. Det medfører en særlig relation mellem redaktør og forfatter (eller kunstner – jeg udgiver også portfolier), som ikke længere handler om økonomisk anerkendelse. Jeg arbejder som en egentlig redaktør, med direkte indflydelse, og det sker ganske ofte, at jeg afviser manuskripter, man sender til mig. Forfatterne, der henvender sig til Zaporogue, kender dette forhold og etablerer en slags moralsk kontrakt med mig, som ikke er uden lighed med Rousseaus sociale kontrakt – vi er mennesker, men vi bliver borgere i vores forhold. Med andre ord, det traditionelle forhold, forfatteren har til sin forlægger, forsvinder for at forvandle sig til et fælles arbejde. Der er ingen fysisk kontrakt, jeg forklarer kun til mine forfattere, at de låner mig deres tekst så længe, som de vil. De beholder naturligvis deres rettigheder, og hvis deres tekster er så heldige at finde aftagere andre steder, fjerner jeg dem øjeblikkeligt fra mit katalog.

Den anden årsag, måske den vigtigste i mine øjne, er, at udgivelserne redefinerer forfatterens forhold til sin tekst. I en tid hvor bestsellerkulturen og publikumsdom hersker, er det godt for en forfatter at forstå, at det ikke er antallet af læsere, der gør forskellen, men deres kvalitet. Jeg gentager ofte, at Stendhal knap havde mere end en læser, men det var Balzac. I kraft af sin lille størrelse afdramatiserer Zaporogue således det kommercielle aspekt ved udgivelsen og erstatter det med det kvalitative.

Jeg må derfor uden at prale bekende, at Zaporogue trods dets beskedne størrelse udfylder sin mission. Tidsskriftet bliver downloadet og læst af et stigende antal læsere, og jeg modtager i dag nye manuskriptforslag hver måned. Endvidere, og det er måske den største sejr, har mindst en snes franske eller udenlandske forfattere opdaget af Zaporogue fundet plads hos traditionelle forlag.

Som man ser, tegner billedet af den franske litterære skabelse sig godt, til trods for eller måske på grund af de teknologiske forandringer. Jeg har her kun givet nogle

få eksempler, men det myldrer med blogs, personlige sider, sider hvor nye stemmer (eller lidt ældre stemmer) træder frem og udtrykker sig. Og dematerialiseret i det virtuelle risikerer de, paradoksalt, at blive mere holdbare end vores klassiske bogobjekter, som er dømt til en endnu mere radikal dematerialisering.

Oversat af Mads Anders Baggesgaard

Litteratur

Bon, François (2011): *Après le livre*, Paris: Seuil.

Jeanney, Christine (2012): *Todo List*, publie.net.

Sicard, Jacques (2008): *Cinéma Parlé*, publie.net.

Vivies, Thibault de (2002): *Me suis fait tout seul*, Paris: Pétrelle.

Vivies, Thibault de (2008): "Volontaire" i *Le Zaporogue* 5, 5-11.

Netsider

remue.net

www.lulu.com/spotlight/lezaporogue

www.publie.net

www.tentatives-lesite.net

www.tierslivre.net